

ואם **כתב** לשון של מתנה בשטר, בתוספת ללשון הירושה, הרי זה שטר מתנה, ודבריו קיימים.

בין שכתב את לשון המתנה **בתחלה**, כגון שכתב "תנתן שדה זו לפלוני בני, ויירשנה".

בין שכתב את לשון המתנה **בסוף**, כגון "יירש פלוני בני שדה זו ותנתן לו".

בין שכתב **באמצע** "יירש פלוני שדה זו ותנתן לו, ויירשנה",

כיון שהזכיר בשטר שמחלק את נכסיו **משום מתנה** — **דבריו קיימין!**

17-ב הכותב בשטר צואה את נכסיו לשני אנשים, שאינם יורשיו, לאחד הוא כותב שהוא נותן לו שדה פלונית במתנה, ולשני הוא כותב שהוא מוריש לו שדה פלונית בירושה.

רבי יוחנן אמר: כיון שהזכיר בשטר הצוואה ענין של מתנה לאחד, הרי כל השטר הוא שטר מתנה, וגם זה שכתב לו בלשון ירושה, זוכה בה בתורת מתנה.

ואמר ריש לקיש: לעולם לא קנה זה שנכתב לו בלשון ירושה, לפי שאינו יורשו!

כי אנו אומרים שיש לחלק בין השניים: לזה שכתב לו בלשון מתנה הוא נחשב מתנה, ולזה שכתב לו בלשון ירושה, הוא נחשב לירושה, וכיון שאינו ראוי ליורשו, לא זכה הלה בנכסים.

עד שיאמר, שיכתוב בשטר צואתו: פלוני ופלוני ירשו שדה פלונית ופלונית, שנתתים להם במתנה, וירשום.

והיינו, כיון שכתב לכל אחד מהם לשון מתנה באמצע, זכה כל אחד בחלקו.

וגם במחלוקת זו הלכה כריש לקיש.

ואידך, המחלוקת השלישית, שהלכה בה כריש לקיש, היא:

דתנן: הכותב כל נכסיו לבנו במתנה, מהיום ולאחר מותו.

שבלשון זה הקנה לבנו מעתה רק את גוף הנכסים, אך שייר לעצמו את זכות אכילת הפירות מהיום עד ליום מותו.

ונמצא שעתה יש לאב קנין פירות בנכסים, ולבן יש בהם את קנין הגוף.

האב אינו יכול למכור את גוף הנכסים — מפני שנתנו, את קנין הגוף של הנכסים לבן, ולא נשאר לו בהם אלא זכות אכילת פירות בחייו.

והבן אינו יכול למכור את הנכסים — מפני שהן ברשות האב לאכילת פירותיהם.

ומבאר המשנה:

אם **מכר האב את הנכסים** — הרי הם **מכורין לאכילת פירות בלבד, עד שימות הוא.** לפי שזכה הלוקח בקנייתו, בזכות שהיה לאב לאכול פירות מן הנכסים.

וכאשר מת האב, מסתיימת זכות אכילת הפירות של הלוקח, ומכאן ואילך הבן זכאי באכילתם.

ואם **מכר הבן את הנכסים** — אין ללוקח בהם **כלום**, לפי שאינו יכול לאכול פירותיהם, השייכים לאב, **עד שימות האב.**

ומשימות האב זכה הלוקח בנכסים ובפירותיהם.

ואיתמר על משנה זו: אם מכר הבן בחיי האב, ומת הבן בחיי האב —

רבי יוחנן אמר: לא קנה לוקח כלל, אפילו כשימות האב, וכפי שיתבאר להלן.

וריש לקיש אמר: קנה לוקח את גוף הנכסים, וזכאי באכילת הפירות לכשימות האב.

שהרי היה לבן קנין הגוף בנכסים עוד בחיי האב, והיה יכול הבן למכור את קנין הגוף שהיה לו.

ומבארת הגמרא את טעם מחלוקתם:

רבי יוחנן אמר, כיון שמת הבן בחיי האב — לא קנה הלוקח כלל.

ומה שאמרה המשנה שאין ללוקח בהם כלום עד שמת האב, אבל משמת האב זכה בהם לוקח, הוא כאשר מת האב תחילה, ובשעת מותו חלה המתנה שנתן לבנו, ואז גם יכולה לחול מכירת השדה שמכר הבן בחיי אביו.

כי יכול אדם למכור לחבירו כל זכות שתבוא לידו בנכס מסוים, ותחול המכירה כאשר תגיע הזכות לידו של המוכר.

אך אם לא תגיע הזכות לידו של המוכר, וכגון שמת הבן המוכר בחיי אביו, לא יכולה המכירה לחול, שהרי לא זכה המוכר בזכות שמכר ללוקח.

וטעמו של רבי יוחנן שיכול האב למכור ולא הבן, כי "קנין פירות" — בקנין הגוף דמי.

והיינו, בכל מקום שבו מתחלקת בעלות על נכסים בין שני אנשים, כאשר לאחד יש את

קנין הפירות בנכסים, ולשני יש את קנין הגוף בנכסים, וכמו שאירע כאן —

הרי רק זה שיש בידו את קנין הפירות נחשב בעלים של הנכסים!

כי לדעת רבי יוחנן, הזכות לאכילת הפירות, היא המגדירה את הבעלות על הנכסים, ולא הבעלות על גופם.

ולכן כאן, נחשב רק האב כבעל הנכסים, ולא הבן.

ולשונו של רבי יוחנן "קנין פירות כקנין הגוף דמי", אין הכוונה בה שקנין פירות נותן לו בעלות כמו זה שיש לו קנין הגוף, אלא בעלותו של מי שיש לו קנין פירות, היא הבעלות הבלעדית על גוף הנכסים.

ואם בכל זאת מכר הבן את הנכסים בחיי האב, הרי הוא לא מכר אותם כבעלים שלהם, אלא רק כבעל "זכויות" בהם.

לפי שהקנה לו אביו זכות מהיום בגוף הנכסים, ולאחר מיתתו תהיה לו בהם בעלות גמורה. ואת הזכות הזאת מכר הבן ללוקח בחיי האב.

וסובר רבי יוחנן, כי רק אם התממשה הזכות הזאת, שמת האב והבן קיים, וזכה הבן גם בקנין הפירות — רק אז חלה מכירתו של הבן ללוקח.

לפי שהזכות הזאת אכן הגיעה לידו, ומכחה הוא נהיה לבעלים על הנכסים. ורק מכח זכייתו של הבן, חלה מכירת הזכות, שמכר ללוקח בחיי אביו.

אבל אם מת הבן בחיי האב, הרי נמצא שלא

זכה הבן בזכות אכילת הפירות.

וכיון שלא זכה בה, לא חלה מכירתו ללוקח, לפי שהוא עצמו לא זכה בה!

וריש לקיש אמר קנה הלוקח.

לפי שלדעתו קנין פירות — לאו כקנין הגוף דמי.

ולדעתו, מי שיש לו את קנין הגוף הוא הבעלים על הנכסים.

ולכן הבן, שיש לו קנין הגוף, הוא הבעלים על הנכסים.

ומשום כך קנה הלוקח אפילו אם מת הבן בחיי האב, כי גם בחיי האב נחשב הבן לבעלים, ואין לאב בנכסים אלא רק זכות אכילת פירות עד מותו.

ואת הזכות הזאת יכול האבא למכור.

שנינו במשנה: הכונס את יבמתו, ונמצאת מעוברת וילדה, אם אין הולד של קיימא — יקיים!

תנא בברייתא: **משום רבי אליעזר אמרו:** אף על פי שמן התורה הוא קנה אותה, כי משהפילה ולדה התגלה למפרע שהיתה ביאתו ביאת יבום, והיא יוצאת בגט בלבד, ואינה צריכה חליצה. בכל זאת אסור לו לקיימה תחתיו, כי גזרו חכמים לאוסרה עליו, היות והוא נכנס לספק איסור כרת של אשת אח, על הצד שהיתה מולידה ולד בן קיימא.

ולכן, אמרו חכמים **שיוציא אותה בגט.**

אמר רבא: **רבי מאיר ורבי אליעזר** — אמרו דבר אחד.

שמצינו לרבי אליעזר שקונס את כל מי שנושא מעוברת, שאם כנס יוציא!

ומבאר רבא: **רבי אליעזר** — **הא דאמרן,** שיוציא, אם ייבם אשה מעוברת.

רבי מאיר — **הא דתניא:** **לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו** שהתגרשה או התאלמנה, כל זמן שהיא ראויה להניק את התינוק. דהיינו, עשרים וארבעה חדשים.

ואם נשא — **יוציא, ולא יחזיר עולמית,** דברי **רבי מאיר.**

וחכמים אומרים: **יוציא אותה,** ולא יקיימה תחתיו כל עוד היא מעוברת או מינקת.

ולבשיגייע זמנו לבנום — **יבנום.**

אמר ליה אבוי לרבא: **ממאי?** מהיכן יודעים אנו שרבי מאיר ורבי אליעזר אמרו דבר אחד?

דלמא, **אולי לא היא!**

כי יתכן שעד כאן לא קאמר רבי אליעזר **הכא,** ביבם שכנס יבמה מעוברת, שגזרו עליו להוציאה מתחתיו, **אלא משום דקפגע,** שכנס אותה באפשרות שיכשל **באיסור אשת אח, דאורייתא.**

שהרי כיון שלא המתין מלבעול עד שיתברר שמא יש לאחיו המת בנים והיא אסורה עליו, או שאין לו בנים והיא מותרת לו, הוא זלזל בחומרת איסור ערות אשת אח שיש לו בנים. ולכן קנסוהו חכמים שיוציאה, גם אם לבסוף התברר שאין לאחיו בנים.

אבל התם, מי שנושא מעוברת או מינקת, שעבר בכך רק על איסור **דרבנן,** שתיקנו

להמתין מלשאת אותה, יתכן שגם רבי אליעזר **כרבנן סבירא ליה**, שלא קנסוהו להוציאה בלי שיוכל להחזירה.

אלא, יוציא כל זמן שהיא מעוברת ומינקת. ומשיעבור הזמן, מותר לו להחזירה.

אי נמי, אפשר לומר גם לצד ההפוך:

עד כאן לא קאמר רבי מאיר התם, שקנסו את הנושא מעוברת ומינקת להוציא, **אלא משום** שזול באיסור **דרבנן** של לקיחת מעוברת ומינקת. **וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה**, כדי שלא יבואו אנשים נוספים לזלזל בהם מחמת היותם איסורים קלים, מדרבנן.

אבל הכא, כונס יבמתו כשהיא מעוברת, שהוא מזלזל באיסור אשת אה, שהוא איסור **מדאורייתא** — **מפרש פרשי מינה אינשי!**

אין לחשוש שיבואו אנשים נוספים לזלזל ולהקל באיסור דאורייתא, כי אנשים פורשים מלהסתכן בעבירת איסור דאורייתא, ולכן אין צורך לגזור עליו להוציאה.

אמר רבא: ולדברי חכמים, שאמרו הנושא את המעוברת והמינקת יוציא ולאחר כך יכניס, הרי למשך הזמן שיוציאה — עליו לגרשה ממש, **שיוציאה בגט**. ולא יסתפק בכך שיפרוש ממנה.

אמר מר זוטרא: דיקא נמי מלשון הברייתא, **דקתני "יוציאה"**, שמשמעותו בגט, **ולא קתני "יפריש"**.

ומסקינן: אכן **שמע מינה** מלשון הברייתא כך.

ועתה באה הגמרא לדון בענין מעוברת

חבירו ומניקת, אם הקלו בה באשת כהן, שלא לגרשה כדי שלא לאוסרה בכך על בעלה.

ולצורך זה מביאה הגמרא את ענין אשת כהן, האם הקלו בה בענין חליצה, כדי לדון מה דינה כאן:

אמר ליה רב אשי לרב הושעיא, **בריה דרב אדי:**

התם [במסכת שבת קלה ב] **תנן: רבן שמעון בן גמליאל אומר:**

כל ולד, ששהא בחיים לאחר צאתו לאויר העולם —

אם המדובר בולד **אדם** — הרי שהייה בחיים לאחר צאתו לאויר העולם במשך ל' יום אחר הלידה, מוכיחה שהולד הזה הוא **אינו נפל**, אלא בר קיימא.

ואם המדובר בולד בהמה — הרי כל ששהה הולד שמונה ימים, אינו נפל.

וולד שכזה באדם, פוטר את אמו מן החליצה.

ומדייקת הגמרא:

הא אם **לא שהא** הולד בחיים שלשים יום אחרי לידתו, ומת מחמת שאכלו ארי או נפל מהגג, ומעתה אין אנו יודעים מה היה קורה אם לא היה נהרג, האם הוא היה חי שלשים יום ואינו נפל, או שהיה מת מאליו, והוא נפל —

ספיקא הוי, אם הוא נפל או לא.

ולדברי רבי שמעון בן גמליאל, אמו צריכה

חליצה מספק.

ואילו חכמים חולקים עליו, וסוברים שסתם ולד בחזקת בן קיימא הוא, היות ורוב נשים יולדות ולד בן קיימא.

ואיתמר: אם נולד ליבמה שהיתה מעוברת מן האח המת, ולד.

ומת הולד בתוך ל' יום ללידתו.

ועמדה היבמה ונתקדשה לשוק ללא חליצה, משום שעל סמך הולד שילדה החזקונה כאשת אח שיש לו בנים, שפטורה מן החליצה.

נחלקו אמוראים בדעת רבא, מהי דעתו בדין היבמה הזאת:

רבינא משמיה רבא אמר: כיון שלפי רבי שמעון בן גמליאל הדבר ספק, האם הולד הזה היה נפל, או בר קיימא —

הרי אם היבמה הזאת **אשת ישראל היא** עתה, כך שגם אם יחלוץ לה עתה היבם היא לא תיפסל על בעלה — הרי זו **חולצת** ומותרת לבעלה.

ואולם, אם **אשת כהן היא**, שהתקדשה לכהן, ואם נחייבנה לחלוץ היא תאסר עליו, מדרבנן, מדין "חלוצה" — **אינה חולצת!**

כי לגבי אשת כהן, אנו מסתמכים על רבנן, שלדבריהם יש להעמידה על חזקתה שהיא מותרת לשוק, לפי שכך החזקונה תחילה, מחמת הולד, כאשת אח שיש לו בנים. היות ורוב נשים יולדות ולד בן קיימא ולא נפל, והיא מותרת לשוק.

ואין חולצים לה להוציאה לכתחילה מידי

הספק של רבי שמעון בן גמליאל — כדי שלא נאסרנה בכך על בעלה הכהן מספק.

כי אם יחלצו לה, היא תאסר על בעלה באיסור של חלוצה לכהן, שהוא איסור דרבנן.

ואילו **רב משרשיא משמיה רבא אמר:** אחת זו ואחת זו, אחת אשת ישראל ואחת אשת כהן — **חולצת!**

ואם נתקדשה לכהן, היא נאסרת על בעלה הכהן, לפי שיש לחוש לדברי רבי שמעון בן גמליאל, שאמר: כל שלא שהה שלשים יום באדם, הרי הוא ספק נפל.

אמר ליה רבינא לרב משרשיא, שאמר משמיה רבא, שגם אשת כהן חולצת, על אף שנאסרת בכך לבעלה הכהן:

אכן **באורתא**, בערב, **אמר רבא הכי**, 17-א כדבריך, שאמרת בשמו, שגם אשת כהן חולצת, ונאסרת לבעלה.

ואולם, למחרת, **בצפרא** בבוקר — **הדר ביה!**

חזר בו רבא מדבריו שאמר בערב, ושמעתי ממנו שהוא סבור שאשת כהן מותרת להשאר אצלו בלי חליצה, על סמך הולד הזה, כרבנן.

אמר ליה רב משרשיא לרבינא: שריתו, הינכם מתירים אשת כהן שמת ולדה תוך שלשים יום בלי חליצה, ואינכם חוששים לספיקו של רבי שמעון בן גמליאל!

אם כן, **יהא רעוא** יהי רצון דתשתרו אף **תרבא!** שתתירו אף אכילת חלב!